

Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич – Житомир: ФОП «Левковець», 2015. – 430 с.

Шпаківська Ю. В.
студентка 32 групи
ННІ педагогіки,
наук. керівник:
доц. Клименюк Ю. М.

Формування в учнів умінь і навичок самостійної роботи у процесі вивчення математики в початковій школі.

Самостійність школяра - це вміння ставити перед собою різні навчальні завдання і вирішувати їх без допомоги інших. Це вміння пов'язане з потребою людини виконувати дії за власним усвідомленим бажанням. Тобто на перший план виходять такі особливості дитини, як пізнавальна активність, інтерес, творча спрямованість, ініціатива, вміння ставити перед собою цілі, планувати свою роботу. Допомога дорослого полягає в тому, щоб змусити ці якості проявитися повною мірою, не придушувати їх постійним піклуванням, не зловживати тотальним контролем. Бо це може призвести до того, що дитина поступово перестає відповідати за свої вчинки; перекладає свою вину на дорослого. Важливо дати дитині зрозуміти, що успіх залежить, насамперед, від його ініціативи й самостійності, а зовсім не від маминих або батькових зусиль.

Проблема формування навчальної самостійності учнів досі є актуальною. Це пояснюється тим, що сучасний вчитель ставить перед собою комплекс завдань для досягнення основної мети освіти: формування готовності учнів до самовизначення і саморозвитку в постійно змінних умовах розвитку нашого суспільства.

Мета статті: розглянути формування навичок самостійності на уроках математики в молодших школярів.

На початковій ланці навчання в діяльності вчителя пріоритетними завданнями є: навчання учнів умінню ставити цілі і самостійно організовувати свою діяльність для їх досягнення; оцінювати результати своїх дій. Тобто головне завдання вчителя - це формування компонентів навчальної діяльності. При цьому під формуванням розуміється не «насилюницька» діяльність «ззовні», а створення умов з організації та управління самостійною діяльністю учнями. Роль педагога у цьому процесі полягає ще й у тому, щоб підбирати для їх реалізації необхідні засоби та прийоми [7, с.3]. Для ефективного керівництва самостійною навчальною діяльністю учнів важливо визначити ознаки самостійної роботи: наявність завдання; керівництво вчителя; самостійність учнів; виконання завдання без безпосередньої участі вчителя; активність учнів. Вчителю для успішної організації самостійної роботи в класі важливо використовувати різні методичні рекомендації. При виконанні різних завдань або аналізі виконаних завдань постійно звертається увага учнів на рекомендації, алгоритми. Це допомагає їм швидше оволодіти необхідними вміннями, засвоїти певний порядок дій і деякі загальні способи організації своєї діяльності. Важливий контроль виконання самостійної роботи [5, с.64]. Кожну самостійну роботу необхідно перевіряти, підводити підсумки, визначати: що вдалося краще, а на що слід звернути особливу увагу. Потрібно виявити причину появи помилки – знайти правильний шлях до її виправлення. Саме при виконанні самостійної роботи є реальна можливість з'ясувати причину помилки, а, отже, і правильно спланувати самостійну роботу учнів, пов'язану з удосконаленням навичок, досягненням міцних знань, раціональним використанням навчального часу. Підсумки самостійної роботи дозволяють бачити учневі його просування вперед. Оскільки однією з провідних завдань, що постають перед учителем, є створення умов з організації та управління самостійною діяльністю учнів, виникає необхідність визначити основні етапи організації самостійної навчальної діяльності молодших школярів, як на рівні вчителя, так і на рівні учня. Технологічне обґрунтування даної організації є діяльністю вчителя і учня на відповідних етапах уроку. Найбільш ефективним видом самостійної роботи вважається самостійна робота творчого характеру. Важливою умовою формування самостійної творчої діяльності є мотивація, в основі якої в учнів початкової школи лежить навчально-пізнавальний інтерес [1, с.117]. Для підвищення ефективності формування мотивації проводиться її діагностика. Починаючи з 2-го класу через анкетування можна визначити вид

навчально-пізнавального інтересу учнів. Найбільший інтерес представляють відповіді учнів на запитання: «Яке завдання ти вибереш для своєї самостійної роботи – завдання з високим рівнем складності чи кілька простих завдань?». В результаті обробки анкет визначається вид пізнавального інтересу учнів: за змістом (зовнішній): «Буду вирішувати дану задачу, так як на цій сторінці підручника багато цікавих картинок»; за процесом (внутрішній): «Буду її вирішувати, так як одразу знайти спосіб її розв'язку не вдається, потрібно докласти зусиль, щоб його відшукати». Для підтвердження даних анкетування пропонуються завдання, наприклад, такого характеру. Дана послідовність з декількох рядів чисел. Знаки арифметичних дій між числами відсутні, але є результат. Не змінюючи розташування чисел, треба поставити знаки арифметичних дій (+, -, *, :; ;) і дужки так, щоб в результаті вийшла одиниця:

$$1\ 2\ 3 = 1$$

$$1\ 2\ 3\ 4 = 1$$

$$1\ 2\ 3\ 4\ 5 = 1$$

$$1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6 = 1$$

$$1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7 = 1$$

$$1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8 = 1$$

Тут є два варіанти рішення:

Варіант 1.

$$(1 + 2): 3 = 1$$

$$1 \cdot (2 + 3) - 4 = 1$$

$$(1 + 2) 3: (4 + 5) = 1$$

$$1 + 2 + 3 - 4 + 5 - 6 = 1$$

$$1 \cdot (2 \cdot 3 + 4): 5 + 6 - 7 = 1$$

$$(1 + 2 + 3): (4 + 5 - 6) + 7 - 8 = 1$$

Вирішуючи таким чином, учні не виділяють загальний принцип вирішення цієї групи виразів. Кожний вираз вони вирішують як абсолютно нове, методом проб і помилок, орієнтуючись на зовнішні, несуттєві ознаки. Таким чином, визначається тип навчально-пізнавального інтересу - за змістом.

Варіант 2.

$$(1 + 2): 3 = 1$$

$$1 - 2 + 3 - 4 = 1$$

$$((1 + 2): 3 + 4): 5 = 1$$

$$((2 + 3 - 4) + 5): 6 = 1$$

$$(((1 + 2): 3 + 4): 5 + 6): 7 = 1$$

$$(((1 \cdot 2 + 3 - 4) + 5): 6 + 7): 8 = 1$$

Виконуючи завдання таким способом, учні відкривають загальний принцип рішення всієї групи виразів. У виразах з непарними номерами використовується відношення $(1+2):3$. У виразах з парними номерами відношення $(1 \cdot 2 + 3 - 4)$, коли спочатку знаходять дію, потім послідовно складають і віднімають. На підставі вибору цього варіанту рішення, визначається навчально-пізнавальний інтерес за виконанням. Завдання такого характеру допомагають вчителю не тільки у визначенні виду навчально-пізнавального інтересу, а й сприяють формуванню самостійності учнів в знаходженні нового способу дій, у визначенні цілей, в плануванні своєї діяльності. Аналіз двох варіантів вирішення одного завдання дозволяє розвивати варіативне мислення учнів [2, с.64].

Розвиток пізнавальної активності і самостійності дітей проходить ефективніше, якщо на уроках математики використовуються певні завдання. До них відносяться:

- 1) завдання, що не зводяться до відомих способів вирішення;
- 2) завдання, що сприяють створенню проблемної ситуації;
- 3) завдання, що передбачають використання життєвого досвіду дітей;
- 4) завдання з елементами цікавості;
- 5) завдання, що мають практичну значимість;
- 6) завдання, що допускають різні способи вирішення.

Висновок. Отже, самостійність учня - це запорука його успішного навчання в середній школі. Саме від того, як будуть закладені основи самостійності в молодшому

шкільному віці, залежить розвиток цього важливого якості надалі. Навчальна самостійність школяра є однією зі сторін його особистісного розвитку, здатністю розширювати свої знання, вміння за власною ініціативою, т. Е. Вміння вчити себе. Ці риси повинні закладатися в самому початку шкільної освіти. Щоб виховувати навчальну самостійність, розвивати розумові здібності учнів, необхідна систематична, планомірна робота вчителя.

Список використаних джерел та літератури.

1. Базелюк І.І. Організація групової самостійної роботи учнів на етапі засвоєння нових знань // Педагогіка: Республ. наук. метод. зб-к. – К.: Радянська школа, 1988. – Вид 5. – 117 с.
2. Богданович М.В. Картки з математичними завданнями для самостійної роботи учнів 2 класу чотирирічної школи. – Тернопіль, 2001. – 64 с.
3. Богданович М.В. Математика: Підруч. для 2 класу. – К.: Освіта, 2003.
4. Богданович М.В. Математика: Підруч. для 3 класу. – К.: Освіта, 2003.
5. Буряк В.К. Самостоятельная работа учащихся. – М.: Просвещение, 1984, 64 с.
6. Кононко О.Л. Як виявити рівень самостійності учнів // Початкова школа. – 1989. – №1. – С. 40 – 44.
7. Лукьянова М. Ориентир самостоятельной деятельности: обучения школьников самоконтролю // Учитель. – 2003. – №2. – С. 3 – 6.
8. Марчук Л.Б. Самостійна робота як метод урізноманітнення навчальної діяльності учнів // Рідна школа. – 2000. – №4. – С. 84–88.

